

A talentumokat gyűjteni kell

Dr. Romics Lászlót 2003. május 30-án Batthyány-Strattmann László-díjjal tüntette ki az egészségügyi miniszter, azon az emlékülésen, amelyet a gróf boldoggá avatásának tiszteletére rendeztek a Magyar Tudományos Akadémián. A díjat 1992-ben hozták létre azok részére, akik szakmai vagy közszolgálati munkájukkal hozzájárultak az egészségügyi, a szociális, valamint a családvédelmi ellátás fejlesztéséhez, és e tevékenységük során kimagasló teljesítményt nyújtottak. A kitüntetés alkalmából életútjáról kérdeztük a professzort, folyóiratunk tanácsadó testületének elnökét.

– Kitüntetései sorában hol foglal helyet a Batthyány-Strattmann László-díj, amely a szakmai kiválóság mellett az emberi értékek elismerését is kifejezi?

– Nehéz rangsorolni a kitüntetéseket, mert mindegyik más szempontból értékes, azaz primus inter pares. Minden kitüntetés fölveti az emberben a kérdést: mit tett érte. A Semmelweis-emlékérmet tavaly, úgy vélem, az egyetlen eltöltött negyven évem elismeréseképpen adományozták nekem. Más jelentősége van az 1999-ben kapott Szent-Györgyi Albert-díjnak, amely – gondolom – a rektori tevékenységem megbecsülését fejezi ki. A Pro Renovanda Cultura Hungariae-t a magyar szellemi életben betöltött mozaiknyi szerepemért kaptam. A Batthyány-Strattmann László-díjjal a minisztérium talán azt a munkát jutalmazta, amelyet hosszú évek óta végzek az Egészségügyi Tudományos Tanács elnökségében. A kitüntetéseket köszönettel elfogadtam, de nem vártam el. Azt tettem, amire a lelkiismeretem, az ambícióm, a szakmaszeretetem sarkallt.

– A szegények orvosáról szólva hangsúlyozzák, nem vágyott tudományos babérokra, és noha szakadatlanul képezte magát, nevéhez nem fűződnek nagy felfedezések: „csak” gyógyító volt. Az Ön pályája mind a gyógyítás, mind a kutatás, mind az oktatás területén kiteljesedett. Ha visszatekint, hogyan érzi, melyik tevékenység állt a szívéhez legközelebb?

– Batthyány-Strattmann László a Magyar Tudományos Akadémia tagja

volt. Ez azt mutatja, hogy akkor az Akadémia sokra értékelte a magas szintű gyógyítótevékenységet. Magam nem tudok sorrendet állítani: úgy vélem, a három tevékenység szorosan összefügg. Aki kutat, annak szélesebb a látóköre a gyógyítás területén is, és ezt a tudást, tapasztalatot másoknak is igyekszik átadni az oktatómunka során. Aki saját maga is végzett kutatást, adatokat elemzett, az sokkal inkább értékeli mások eredményeit, de nagyobb kritikával is olvassa őket. A kutatás és a gyógyítás azért is elválaszthatatlan, mert a gyakorlat veti fel a kérdéseket. Az én kutatásaim jelentős része a betegágytól indult el. Ha az irodalomból nem kaptam választ egy kérdésre, az arra ösztökélt, járjak utána magam.

– Számos feladata mellett milyen mértékben tud részt venni a napi gyógyító-munkában, a kutatásban, az oktatásban?

– Egyiktől sem szakadtam el, de a hangsúlyok eltolódtak. Néha váglyakozással gondolok vissza arra az időszakra, amikor még gyakornokként dolgoztam a klinikán, betegeket vettem föl, injekciótam és zárójelentést írtam. Akkoriban szoros kapcsolatam volt a rám bízott betegekkel. Szerettem hosszan beszélgetni velük, hallgatni a történeteiket. Apám hadviselt ember volt, talán

ezért is érdekelt annyira azoknak a férfiaknak a sorsa, akik a Donnál harcoltak. Sok életutat, gondot, szenvedést ismertem meg. Utólag már sajnálom, hogy nem vettem magnóra a szavaikat.

Aztán, ahogy nőttek a megbízatások, úgy kellett elszakadnom a betegektől. Főorvosként, egyetemi tanárként főképp az elvi irányítás és felügyelet hárult rám, de ha szükséges volt, a beteggel kapcsolatos legapróbb részletekbe is belemélyedtem. Még a rektori teendőik ellátása mellett is időt szakítottam arra, hogy hetente legalább kétszer-háromszor megtartsam a nagyvizitet a klinikán. Hiányzik a mindennapi kapcsolat a betegekkel, bár a köldökzsinór megvan, hiszen hetente egy délelőttöt az ambulancián töltök. Ezt a munkát minden gondjával-bajával együtt örömmel végzem. Tény, hogy ma már olykor elő kell vennem a kis könyvet, hogy megnézzem egy-egy újabb gyógyszer pontos adagolását...

– Kutatóként a zsír- és szénhidrát-anyagcsere-zavarok, az atherogenesis témaköre fűződik a nevéhez. Honnan eredt ez az érdeklődés?

– Nem saját jószántamból kezdtem foglalkozni a témával! Eredetileg a hematológia érdekelt, már fiatal koromban a The Lancetben jelent meg közleményem. A főnököm, Gerő professzor azonban egy alkalommal a szobájába hívatott, és jóindulatúan azt javasolta, foglalkozzam inkább a zsíryanagcserevel, mondván, a hematológia nem tartozik a klinika profiljába. Én erre ifjú titánként kijelentettem, engem a zsíryanagcsere nem érdekel. A professzor úr haragra gerjedt, és kidobott a szobájából. Ez után még egy évig ellenálltam, ám később beláttam, ha a klinikán akarok maradni, nincs más választásom. A saját pénzemen, mesteremberrel csináltattam egy elektroforetikus kádat. Minden ügyeletben éjfél után kezdtem hozzá a lipoprotein-elektroforézisek elvégzéséhez. 1970-ben kijutottam egy olaszországi metodológiai kurzusra, amelyen olyan nagyságok is részt vettek, mint a svéd Carlson és az

Néha
váglyakozással
gondolok vissza
arra az időszakra,
amikor még
gyakornokként
dolgoztam
a klinikán.

amerikai Eder. Amikor megmutattam nekik a tárgylemezeimet, érdeklődtek, hogyan csinálom. Gerő professzor Amerikában járva épp Edertől hallotta, milyen nagyra értékelik ott a munkámat. Akkortól lettem „valaki” a klinikán, és öt év múlva el is készültem a disszertációmmal. Amennyire

egymástól, és van egy „borderline” állapot, amely azonos. Abban az időben ez a felfogás még új volt, ezért a nemzetközi kongresszusokon felfigyeltek előadásainkra. Lényegében kicsit megelőztük a metabolikus szindróma leírását. Az az érzésem, ha eredményeinket nem Magyar-

– A kreditrendszer kidolgozása még az én rektorságom alatt indult el, de a folyamat továbbvitelében már nem veszek részt. Az orvosegyetemek helyzete egyébként a struktúra átalakítása szempontjából sajátos: a kreditrendszer nem lehet ugyanúgy alkalmazni, mint másutt, hiszen itt olyannyira egymásra épül az egyes tárgyak ismeretanyaga, hogy a sorrendiséget be kell tartani. A vidéki orvosi egyetemeken már nyomon követhetők bizonyos, az európai trendhez illeszkedő változások: interdiszciplináris tantárgyakat vezettek be, és kötelezőnek írtak elő olyan tárgyakat, mint a klinikai farmakológia és a klinikai immunológia. A Semmelweis Egyetem valamilyest elmaradt ebben az átalakulásban, ami valószínűleg a SOTE-n lezajlott integrációs-dezintegrációs folyamat nehézségeiből fakad.

– Az orvoscépzés és -továbbképzés oktatás-módszertani hiányosságai világszerte előtérbe kerültek. Ennek fő oka az, hogy az elsajátítandó ismeretanyag mennyiségénél fogva már áttekinthetetlen. Több országban foglalkoznak emiatt az úgynevezett probléma alapú tanulás bevezetésével. Ez lényegében gyakorlatorientált, interdiszciplináris oktatást jelent. Ugyanakkor a magyar orvoscépzés mindig is a magas szintű elméleti oktatásról volt híres. Szembekerült ezzel az ellentmondással mint egyetemi rektor és mint oktató?

– Határozottan úgy vélem, hogy az elméletet továbbra is meg kell tanulni. Az elméleti oktatás színvonala Magyarországon valóban kiváló. A klinikai oktatás gyengébb, ezen lehet javítani. A hallgatókat jobban be kell vonni a betegekkel való kapcsolatba, és

önálló gondolkodásra, problémamegoldásra kell készíteni. Én arra biztatom őket, egy adott kórképhez olvassák el az anatómiát, az élettant és a kórélettant, majd a patológiai-klinikopatológiai vonatkozásokat. Az említett oktatásbeli szemléletváltás a gyakorlati orientáció irányába je-

lenleg nem hivatalosan előírt keretek között zajlik, hanem az oktatók szándékán, személyiségén múlik. „Gyenge rektor, erős karok” – rektorságom

Csehák Judit átadja Romics Lászlónak a díjat

érdektelen volt számomra a téma korábban, annyira megszerettem, és most már a saját tapasztalatomból okulva biztatom munkatársaimat, csak elkezdni nehéz. Mindenben meg lehet találni az érdekességet és az örömet. Igaz, van csalódás is. Sok kutatási irány zsákutcának bizonyult, de még lehangolabb volt az, amikor mások megelőztek, vagy a közlésre benyújtott eredményeinket illetéktelenül felhasználva jutottak előnyhöz. Tudomásul kellett venni: a verseny nem mindig a fair play szabályai szerint zajlik.

Gráf professzor idején aztán a hematológia is bekerült a klinika fő szakterületeinek körébe, de én már soha nem tudtam annyi időt áldozni rá, hogy valamennyire is megtanuljam.

– Milyen sikereket könyvelhet el a lipidkutatás terén?

– A zsíryanycsere-zavar és a 2-es típusú diabetes közötti kapcsolatot kutattam a 70-80-as években. Akkor már világhosszá vált, hogy ez a két betegség nagyon nehezen választható el

országról közöljük, még nagyobb lett volna a visszhangjuk. A lipoprotein-a vizsgálata volt a másik nagy terület, ezen Karádi és Császár professzorral dolgoztam együtt. Jelenleg a gyulladás és az atherogenesis kapcsolata a fő kutatási téma, amelyben a kutatólaboratóriumban munkatársaimmal részt veszek.

– Az utóbbi években elindult Európában egy törekvés az egységes európai felsőoktatási térség létrehozására, amelyet Bologna folyamat néven emlegetnek. Javaslatok születtek egyebek mellett a felsőoktatási rendszerekben végrehajtandó átalakításokra is. Ilyen változtatás például a lineáris oktatási rendszer bevezetése a jelenlegi duális helyett, az egységes kreditrendszer és minőségbiztosítás kidolgozása. Módosítja ez a tendencia a magyarországi orvoscépzést?

A hallgatókat jobban be kell vonni a betegekkel való kapcsolatba, és önálló gondolkodásra, problémamegoldásra kell készíteni.

idején ez volt az ars poeticám, s így legfeljebb inspirálhattam a lépéseket. Az eredmény a karok vezetőin múlt. A kedvező folyamatot, sajnos, megakasztották az integrációs gondok.

– *Mi az, amit rektorként szeretett volna még megvalósítani?*

– Fontosnak tartom az orvos- és szakorvosképzés követelményeinek szigorítását. Ehhez azonban az is szükséges például, hogy az osztályvezető főorvos tegye lehetővé a szakvizsgára készülő számára, hogy valóban elvégezze az előírt számú műtétet vagy egyéb feladatot. Rektorként szorgalmaztam, hogy egy hallgató kapjon két-három beteget, és – persze, felügyelet mellett – kövesse végig a sorsukat. Ezt, sajnos, nem sikerült bevezetnem. Változtatnék azon is, hogy a hallgatók félevenként másutt, más gyakorlatvezetővel dolgoznak együtt. Én gyakorlatvezető koromban három évig oktathattam ugyanazt a csoportot. Átláttam az egész időszakot, emlékeztem, mi mindent mutattam már nekik. Emellett a köztünk kialakult személyes kapcsolat is sokat jelentett:

az akkori hallgatóim közül ma többen a barátaim. Az oktatás hatékonysága szempontjából az sem közömbös persze, hogy maguk a hallgatók akarnak-e tanulni...

– *Milyenek az orvosi pályát választó fiatalok ma, amikor az alacsony erkölcsi és anyagi megbecsüléssel szemben egyre növekedő követelmények, fokozódó gyógyító, jogi és anyagi felelősség áll? Ez a fenyegetettség nem riasztja vissza azokat, akik humánus megfontolásból az orvosi pályát választanák?*

– A korábbi öt-hatszoros túljelentkezéssel szemben most csak kétszeres a felvételizők aránya az orvosi egyetemeken. A tudásszintjük is gyengébb. Talán ma kevesebben választják önfeláldozásból ezt a hivatást. Van, akit a tárgyak iránti érdeklődés hoz. Van, akinek a családi kötődés számít, bár ma sok orvos családban inkább lebeszéli a fiatalokat. Az orvosi pálya anyagi vonzereje mindenestre csökkent, és kétségte-

lenül riasztóak a peres ügyek is. Mint az ETT elnökségének tagja tudom, hogy százával érkeznek feljelentések, és számuk exponenciálisan nő. Baj, hogy a defenzív medicina felé megyünk! Tíz évvel ezelőtt egy elrettentő történetet írtak le a

JAMA-ban. Valakit az utcán újraélesztettek, aki ezért följelentette az orvost. Tény, hogy az nem olvasta el az élettelen ember zsebében lévő cédulát, amelyben úgy rendelkezett, őt ne resuscitálják.

A perben az orvost elmarasztalták. Ettől fogva voltak orvosok, akik inkább elfordították a fejüket, ha utcai rosszullétet, balesetet láttak... Az orvos és a beteg közti bizalom lerombolásának végső vesztese a beteg.

– *Ennyire aggasztónak látja a helyzetet?*

– Megváltozott a világ. Régen természetes volt, hogy szombaton is dolgoztunk, és a vasárnapért járó szabadnapot nem vettük ki. Az is természetes volt, hogy vasárnap mindnyájan bementünk vizitálni. Nem volt kocsis, nem volt nyaraló... Vizit után összejöttünk az orvosi szobában, vagy beültünk a sarki presszóba beszélgetni, aztán délben hazamentünk ebédre. Ma is van egy-két öreg és egy-két fiatal is, aki bejön. Azt viszont nem tudtam elérni, hogy a hétvégi ügyeletért járó szabadnapot ne pénteken vagy hétfőn vegyék ki a munkatársaim, hogy ne essen ki három nap a beteg személyes észleléséből. Más ma a szemlélet ezen a pályán, ahogy másutt is. És végtére is, az orvos miért legyen hátrányos helyzetben? Nem volna szabad az orvosi esküre és az orvos magasabb erkölcsi mércéjére apellálva szőnyeg alá söpörni a problémákat.

Kevesebben jelentkeznek orvosnak, és sok a pályaelhagyó. Nem tudni pontosan, a mintegy 44 ezer magyar orvos közül valójában hányan dolgoznak aktívan orvosként. A 90-es évek elején még meg akarták szüntetni a pécsi egyetemet, mert azt mondták, hogy sok az orvos. Ma egymás mellett van jelen a hiány és a pazarlás. Jó szervezéssel segíteni lehetne, de ahhoz tetemes pénzmennyiségre volna szükség.

Az orvos és a beteg közti bizalom lerombolásának végső vesztese a beteg.

Dr. Romics László

1962-ben szerzett diplomát a Budapesti Orvostudományi Egyetemen.

A SOTE III. Belgyógyászati Klinikáján kezdte orvosi pályáját.

1978-ban kandidátus lett.

1994-ben megszerezte az orvostudományok doktora címet.

1985-ig az ORFI-ban belgyógyász főorvosként, főigazgató-helyettesként dolgozott.

1985–2001 között a SOTE ÁOK III. Belgyógyászati Klinikájának igazgatója volt.

1996–2000 között a SOTE rektori tisztét is ellátta.

2001-től a Semmelweis Egyetem Kútvölgyi Klinikai Tömbjének igazgatója.

1995-től az MTA levelező tagja.

2002-től az MTA rendes tagja.

A 90-es évek közepétől az Egészségügyi Tudományos Tanács elnökségének tagja.

Az SE III. Belklinika és az MTA közös klinikai kutatócsoportjának vezetője.

Az MTA Orvosi Tudományok Osztályának elnökhelyettese.

A Belgyógyász Szakmai Kollégium elnöke.

A MOTESZ elnöke.

Kitüntetései:

1981. Kiváló orvos.

1992. Markusovszky Lajos-émlékérem.

1995. Gerő Sándor-émlékérem.

1996. Tangl Ferenc-émlékérem.

1999. Szent-Györgyi Albert-díj.

2001. Pro Renovanda Cultura Hungariae díj és emlékérem.

2002. Semmelweis-díj és -émlékérem.

2003. Batthyány-Strattmann

László-díj.

– *Életútja azt mutatja, hogy mindig keményen, következetesen, és igen sokat dolgozott. Köztudott, hogy testvére, Romics Imre ugyancsak a hazai orvoslás kiemelkedő személyisége. A családból hozta ezt a kitartást és munkabírást?*

– Érdem születtem, apám asztalosmester volt. Hárman vagyunk fiútestvérek, két orvos és egy mezőgazdász. Apám tartotta el a családot, ami nem volt könnyű, ezért mi fiúk is rá voltunk szorítva a munkára. Apám azt mondta: magadnak tanulsz. Ehhez minden lehetőséget biztosított, de elvárta cserébe a kemény munkát. A becsületes munka előbb-utóbb meghozza a gyümölcsét – vallotta apám. Én is arra tanítom a munkatársaimat, hogy dolgozzanak, kutassanak, publikáljanak, szerezzék meg a tudományos fokozatokat: a talentumokat gyűjteni kell; nem tudjuk mire, de egyszerűen beváltjuk őket.

A családom később is inspirált. A feleségem ugyancsak keményen dolgozott, sokat vállalt, és emellett a család soha semmiben nem szenvedett hiányt.

A fiunk ezt látta tőlünk. Ő is orvos lett, most sebészként dolgozik Írorszában.

– *Hogyan telik egy átlagos munkanapja? Egyáltalán lehet átlagos napról beszélni az Ön esetében?*

– Szinte minden nap van valamilyen házon kívüli elfoglaltságom. Részt veszek az egyetemi tanács ülésein, mellette az ETT, a minisztérium, a MOTESZ, az Akadémia is épp elég dolgot ad. Hetente egy vagy két

olyan nap adódik, amikor csak itt vagyok, a Kútvölgyi Tömbben. Este hat-hét óra tájban kerülök haza, de nemegyszer még otthonra is jut a munkából.

– *Marad szabad ideje? Van kedvenc időtöltése?*

– Régebben évekig rendszeresen teniszeztam, aztán egy sérülés után végleg lemondtam róla. Most inkább kerétkedem napi fél-egy órát. A tévében csak a meccseket nézem, de azokat el nem mulasztanám. Rosszkedvet komolyzenével űzöm el, és amióta nem vagyok rektor, újra jut időm az irodalomra is.

– *A munkatársai, tanítványai vajon milyennek tartják? Merev, távolságtartó, vagy éppen közvetlen, barátságos?*

– A vizsgázóktól azt hallottam vissza: szigorú, de igazságos. Megjegyzem, sok izgalomtól mentesültek volna, ha tudják, egyvalamit soha nem

kérdezek a vizsgán: a lipidanyagcserét.

Szerencsésnek érzem magam, mert jó munkatársaim voltak. Szerettem őket, noha ezt nem mutattam; igyekeztem néha morogni,

már csak a rend kedvéért is. Ha szükséges volt a letolás, az sem volt személyeskedő és megszegényítő. Jó volt a kapcsolatunk. Sokat kaptam tőlük, és én is segítettem őket mindenben.

– *Milyen tervei vannak?*

– Szeretnék aktívabban visszatérni a kutatásba, többször belátogatni a laboratóriumba, és elbeszélgetni a munkatársakkal a folyamatban lévő munkáról. Szándékomban áll ezenkívül el-

Egyvalamit soha
nem kérdezek
a vizsgán:
a lipidanyagcserét.

A LAM szerkesztősége,
szerkesztőbizottsága
és tudományos tanácsadó testülete
Batthyány-Strattmann László-díjban
részesült tagjainak névsora

Dr. Ajkay Zoltán, 1998.
Dr. Bálint Géza, 2000.
Dr. Bánóczy Jolán, 2002.
Dr. Böszörményi Nagy György, 2001.
Dr. Eckhardt Sándor, 1997.
Dr. Füredi János, 1995.
Dr. Kapócs Gábor, 1997.
Dr. Kapronczay Károly, 2003.
Dr. Karádi István, 2001.
Dr. Kendrey Gábor, 2002.
Dr. Kiss János, 2001.
Dr. Papp Zoltán, 1993.
Dr. Préda István, 2003.
Dr. Romics László, 2003.
Dr. Újszászy László, 1999.

indítani egy-két olyan klinikai vizsgálatot, amelyet már régóta tervezek. Most nézem át az irodalmat, hogy mások nem előztek-e meg.

– *Vajon adódott-e olyan dolog az életében, amiről úgy érzi, elmulasztotta, ami csalódást keltett Önben?*

– Nem volt ilyen. Ennek az lehet a magyarázata, hogy soha semmit nem akartam görcsösen elérni; nem könyököltem, nem jelentkeztem, hanem végeztem a dolgomat, míg végül nekem szóltak, engem kértek. Másoknak is azt tanácsolom: ne legyenek csalódottak, türelmetlenek, ha valami nem az elképzelésük szerint alakul. Csak gyűjtsék a talentumokat!

dr. Németh Éva

Óbudai Társaskör • Budapest III. Kiskorona utca 7. • Telefon: 250-0288.

Óbudai Társaskör Galéria

SZIGETHY ANNA & JULIEN SAGLIO

Angélique igent mond című képzőművészeti kiállítása

2003. szeptember 10-től október 5-ig.

A kiállítások hétfő kivételével naponta 14–18 óráig tekinthetők meg.